

Handelskammaren
Jönköpings län

Jönköping 14 juni 2022

RAPPORT

Internationella studenter på den svenska arbetsmarknaden

Emma Nordberg

Praktikant Handelskammaren Jönköpings län samt student på JIBS

Handledare och för vidare frågor kontakta:

Annika Cederfeldt

Näringslivspolitisk chef

Handelskammaren Jönköpings län

Barnarpsgatan 11

553 16 Jönköping

Tfn 0704-683636

*Handelskammaren
Jönköpings län*

*Handelskammaren
Jönköpings län*

Handelskammaren Jönköpings län är en oberoende och opolitisk organisation vilken ägs av medlemmarna. Vi verkar för att skapa de bästa förutsättningarna för länets företag – oavsett bransch och storlek. Vår målsättning är att Jönköpings län ska vara en attraktiv region för människor att bo och arbeta i. **Vi är med och påverkar och tar Jönköpings län in i framtiden!**

Inledning

I Jönköping har vi ett stort antal internationella studenter som studerar vid Jönköping University. Högskolan är bra på att rekrytera internationella studenter till sina utbildningar, men få av dessa studenter stannar kvar i Jönköping efter examen, vilket innebär att näringslivet inte kan ta vara på de talanger som vi utbildat. Här finns en stor utvecklingsmöjlighet som näringslivet i regionen, tillsammans med andra aktörer, skulle kunna jobba mer med för att fylla upp behovet av högt utbildade personer samt att öka innovations- och utvecklings-takten hos företagen.

Denna studie har genomförts av Handelskammaren Jönköpings län för att uppmärksamma frågan om internationell talangattraktion samt att påbörja en dialog om vad som kan göras för att bättre ta till vara på de internationella studenternas kompetens. Studien bygger till stor del på intervjuer med olika aktörer, till exempel studenter, alumner, medarbetare på högskolan, kommunen, regionen, samt företrädare för olika näringslivsorganisationen. Utöver intervjuerna har viss statistik och kompletterande information samlats in från olika förstudier och rapporter^[1].

Hur många studenter vill stanna i Sverige efter examen

[Nationell statistik](#) visar på att tre av fyra internationella studenter som genomfört sina studier i Sverige vill stanna och arbeta i Sverige efter examen om möjligheten ges. En mindre undersökning har också gjorts på nuvarande studenter i Jönköping. Resultatet visar att Jönköpingsstudenterna liknar riksnittet. I relation till detta kan ställas att [endast runt 30%](#) av internationella studenter som genomfört en utbildning i Sverige lyckas etablera sig på den svenska arbetsmarknaden efter examen. Om man tittar på studenter i Jönköping blir endast runt 10% av de internationella studenterna kvar i Jönköpings-området efter examen. Detta visar på relevansen av att ta upp ämnet och att påbörja ett mer aktivt arbete för att möjliggöra för fler internationella studenter att få ett jobb i Jönköping, eller åtminstone Sverige, efter examen.

Tidigare förstudie i Jönköping

Frågan om att locka fler internationella studenter att stanna i Jönköping efter examen har diskuterats tidigare. 2013 gjordes en [förstudie](#) som syftade till att kartlägga kompetensen hos inflyttade studenter samt deras rörlighet. Förstudien utfördes i ett samarbete mellan Regionförbundet, Högskolan samt Jönköpings kommun. Bland studiens resultat konstateras att internationella studenter lämnar Jönköping efter examen av olika anledningar, till exempel svårigheter att hitta jobb.

Jönköpings näringsliv

Näringslivet i Jönköpings kommun kan ses som Sverige i mini-format. Vi har ett fåtal stora företag, ett stort antal små och medelstora företag samt offentlig förvaltning, på både på lokal, regional och nationell nivå. Avvikelser från hur näringslivet ser ut i Sverige finns för transport och lagerverksamhet där Jönköping ligger över riksnittet samt finans- och försäkringsverksamhet där Jönköping ligger under [rikssnittet](#). Detta skapar en bredd på arbetsmarknaden samt ett klimat som är mindre känsligt för förändringar i konjunkturen eller nedgångar i en viss bransch eller på ett specifikt företag. Utöver detta följer utvecklingen i Jönköpings näringsliv i stort de nationella trenderna samt jämförbara kommuner. Sammantaget ger detta bilden av ett väl fungerande och starkt näringsliv i Jönköpings kommun som har förutsättningar att ta sig an utmaningen att locka till sig fler internationella talanger.

Nationellt

Att locka internationella talanger är inte en utmaning bara i Jönköping. Talangattraktion är ett problem på nationell nivå och har diskuterats av såväl regering samt nationella organisationer. Regeringen har lyft frågan de senaste åren och 2020 tillsattes en [utredning](#) med syftet att se över åtgärder för attraktion av internationell kompetens samt att motverka utnyttjandet av arbetskraftsinvandrare. En av slutsatserna var att det krävs ett mer samordnat ansvar för rekryteringen av internationell kompetens samt en mer långsiktig strategi i frågan. Till följd av detta genomfördes en [förstudie](#) med syftet att rekommendera olika modeller för samordning.

Handelskammaren
Jönköpings län

Efter att bland annat regeringen lyft frågan har vissa initiativ tagits. Till exempel har ett nationellt projekt, [Switch-to-Sweden](#), startats som syftar till att matcha utländska talanger med svenska företag.

Projektet är treårigt och drivs av bland annat Science Park i Linköping. Ett mål för projektet är att utveckla en matchningsplattform för att utöka kontaktytorna mellan internationella talanger och svenska företag. Ett annat mer omfattande arbete som har påbörjats inom projektet är att starta ett antal förstudier och behovsanalyser för att göra en grundläggande kartläggning om vad som behöver förändras och förbättras för att Sverige ska bli bättre på internationell talangattraktion. Vidare har de också startat ett "soft-transit" projekt som innebär att svenska företag kan få möjlighet att ha en internationell talang på plats under en kortare period så att företag och person får chans att lära känna varandra och skapa kontakter för framtida samarbeten. Inom Switch-to-Sweden projektet har man alltså tagit sig an både strategiska och praktiska arbeten för att på ett så heltäckande sätt som möjligt tackla frågan om internationell talangattraktion i Sverige. Switch-to-Sweden är ett projekt som vi kan inspireras av för att starta ett regionalt arbete.

På den nationella nivån är ett viktigt delproblem med att attrahera internationella talanger de administrativa/juridiska delarna av att flytta till Sverige. Dessa har dessutom försvårats sen en lagändring i utlänningslagen infördes sommaren 2021. Lagändringen försvårar för studenter och doktorander att stanna i Sverige efter examen eftersom kravet på fast anställning under en längre period har stramats åt ytterligare jämfört med tidigare version av lagen. Den direkta konsekvensen av denna lagändring har blivit att fler högt utbildade personer lämnar den svenska arbetsmarknaden efter avlagda examina. Svenska Näringsliv skrev en [rapport](#), som publicerades i december 2021, där detta diskuterades mer utförligt.

Hinder/Utmaningar för studenter som vill stanna och jobba här

För studenter som vill arbeta i Sverige efter examen finns många hinder och utmaningar på vägen till att få ett jobb. Av alla hinder/utmaningar är det tre kategorier som utkristalliserar sig som de viktigast och som förekommer mest frekvent i diskussioner kring ämnet.

Språk och Kultur

Den första utmaningen som många studenter stöter på när de söker jobb/praktik/ex-jobb-projekt i Sverige är kravet på att man ska kunna svenska. I näringslivet finns det flera anledningar till att svenska är ett krav. Först och främst så har många företag i regionen svenska som sitt interna arbetspråk, även om de i många fall har kunder och underleverantörer utanför Sveriges gränser. Utöver den formella kommunikationen inom företaget så är också "fikarumsnacket" en viktig del av den informella kommunikationen och samanhållningen på arbetsplatsen. Detta sker också på svenska vilket exkluderar den som inte kan språket, och det är något som företag helst vill undvika. Ytterligare en anledning till att företag kräver svenskkunskaper kan vara av säkerhetsskäl. Företag som har produktion har ofta manualer som alla anställda måste kunna ta del av i en nödsituation. Dessa är vanligtvis på svenska vilket gör det till en säkerhetsrisk om en anställd inte kan tillgodogöra sig den informationen. Avslutningsvis från företagets perspektiv kan man också poängtera att det för många både företagsledare och anställda skulle kännas konstigt att inte prata svenska när man jobbar på ett svenskt företag i Sverige och därför finns det ingen drivkraft att byta till engelska, och därför krävs det att studenter som vill jobba här kan svenska. Kort och gott, företag är inte villiga att kompromissa när det kommer till svenskkunskaper.

Från studenternas perspektiv är språket ofta det första hindret man stöter på när man ska ta steget ut på den svenska arbetsmarknaden. Många studenter vittnar om att den första frågan de får, innan de kallas till en intervju eller liknande, är om de kan svenska. Om svaret är nej blir det allt som oftast ett nej från företagets sida. Språket är alltså det första hindret i rekryteringsprocessen och också det som kan avsluta en rekryteringsprocess innan företaget och studenten ens haft en chans att lära sig mer om varandra.

Som nämnt ovan är språkkunskaper inte kompromissbart från företagets sida så vad är det så som gör att många studenter inte kan uppfylla det kravet under studietiden eller direkt efter examen? Det

Handelskammaren
Jönköpings län

som nämns av flest studenter är tiden och energin som krävs för att lära sig ett främmande språk. Man är inte villig att lägga den tiden om man inte är helt säker på att man kan få användning för sina kunskaper. Vidare finns flera problem med svenskundervisningen som erbjuds enligt många studenter. De kurser som högskolan erbjuder slutar på en nivå som är lägre än vad företag kräver för att anställa en student. Dessutom är dessa kurser avgiftsbelagda för studenter som inte är från EU (likt alla andra kurser på högskolan). Detta hindrar studenter som redan betalar studieavgifter då de oftast inte har vilja eller möjlighet att betala extra för språkkurser. En annan möjlighet för att lära sig svenska är via SFI. Detta är en möjlighet som de som satsar på att lära sig bra svenska ofta utnyttjar. Dock finns problem även när det kommer till SFI för studenterna. Det första är att man inte kan registrera sig på SFI innan man har ett svenskt personnummer samt är folkbokförd i kommunen, vilket kan vara en tidskrävande process. Det andra är att SFI inte ligger i anslutning till högskolan. Och slutligen tycker vissa studenter att den typ av svenska man lär sig på SFI inte är relevant för deras framtida arbete och att progressions-takten på SFI ibland kan vara lite långsam.

För studenterna är det också en utmaning att lära sig svenska när man vistas i en internationell miljö, likt den som finns på högskolan. Alla du möter där förväntas kunna engelska och är villiga att prata engelska. Det svenska samhället i stor är också enkelt att ta sig fram i trots att du inte kan språket. Viktig information finns på engelska och de vardagliga sysslorna är inget problem att utföra även om man inte kan svenska. Detta kan skapa en något missvisande bild av att svenskkunskaper inte är nödvändigt, men det finns en stor skillnad mellan den akademiska världen och vardagslivet jämfört med kraven som ställs på svenska arbetsplatser.

En orsak till att internationella studenter tvekar om de ska lära sig svenska är att det finns arbetsplatser i Sverige där svenska inte är ett krav. De är dock relativt få, vilket skapar hög konkurrens om dessa eftertraktade jobb eftersom de söks av både svenskar och de som inte kan svenska. Trots det ser många internationella studenter dessa jobb som en möjlighet att kunna jobba i Sverige utan att behöva lära sig svenska och avstår därför från att lära sig språket under studietiden.

Sammantaget skapar osäkerheten kring användbarheten av svenskkunskaper tillsammans med de påtalade problemen med svenskundervisning en ovilja hos internationella studenter att lägga ner tiden och energin som krävs för att lära sig svenska. Detta är ett stort problem då svenska företag tvingas sälla bort många kvalificerade internationella talanger i deras rekryteringsprocesser, och många internationella studenter som önskar jobba i Sverige aldrig ens får chansen att pröva sina vingar på den svenska arbetsmarknaden.

Kontaktnät

Rekryteringar på den svenska arbetsmarknaden sker ofta genom etablerade kontakter. Detta är en utmaning för internationella studenter eftersom de oftast inte har ett stort kontaktnät i Sverige. Det stora problemet för internationella studenter (och även i viss mån svenska studenter) är att få den första kontakten eller det första jobbet. När du väl haft ett jobb i Sverige har du en referens och en kontakt vilket drastiskt förenklar steget till nästa jobb. Flera strategier för att "få in en fot" på den svenska arbetsmarknaden har nämnts av studenter. Vissa väljer att söka ett enklare jobb i Sverige under tiden som till exempel lagermedarbetare eller servitris för att få kontakter och lära sig mer om hur det är att arbeta i Sverige (och såklart av ekonomiska skäl också). Detta är ett sätt. Ett annat kan vara att söka kontakter via lärare och klasskompisar. Denna strategi kan vara framgångsrik men också hindras av att skolan är mycket internationell med många både professorer och studenter som inte kommer från Sverige, och då sitter alla i samma sits, ingen har ett brett kontaktnät i det svenska näringslivet. Studenter har berättat om situationen där en mycket stor andel av klassen består av internationella studenter och då kan det vara svårt att lära känna svenskar genom skolan, och det är lätt att bli "fast" i den internationella miljön på högskolan.

Att den svenska arbetsmarknaden fungerar som den gör gällande rekryteringar är något som kan vara svårt att förstå för internationella studenter som kommer från en annan kultur. Frågor som varför ditt kontaktnät är viktigt och varför dina betyg från högskolan inte spelar så stor roll (men det är viktigt att du tagit din examen) kan kännas självklara för svenskar men är inte alltid det för personer från andra kulturer. Därför behöver vi lägga energi på att utbilda internationella studenter i hur den svenska arbetsmarknaden fungerar.

Handelskammaren
Jönköpings län

Uppehållstillstånd

Det kan vara en utmaning att navigera processen kring visum och uppehållstillstånd i Sverige. Det skapar osäkerheter för den som vill stanna i Sverige efter avslutad utbildning. Det största problemet är att du oftast bara kan stanna i ett halvår efter examen för att söka jobb innan du behöver lämna Sverige. För många är detta inte tillräckligt länge för att få ett jobb och då kommer de att lämna och söka sig till ett land där de har enklare förutsättningar.

Detta är en fråga som framför allt bör drivas på nationell nivå då vi i en enskild del av Sverige kan göra lite för att påverka detta. Vi kan dock uppmärksamma att det är ett problem för att pusha för att förbättringar ska hända snabbt.

Utmaningar för företag med att anställa internationella studenter

Företag som vill anställa en internationell talang eller företag som inte kan hitta den kompetens de söker hos svenskar och därav vänder sig till internationella talanger möter flera utmaningar i anställningsprocessen. Den första utmaningen är svenskkunskaper som diskuterat ovan. Ytterligare utmaningar är hur man validerar en utbildning som inte är gjord i Sverige och osäkerheter kring uppehållstillstånd. Men den kanske viktigaste frågan för företag i Jönköpings-området som vill anställa en internationell student är om detta kan bli en långvarig anställning. För en arbetsgivare är det viktigt att en anställning blir lyckosam och därmed kommer gynna företaget på lång sikt. En av de grundläggande förutsättningarna för en lyckosam anställning är att den anställda trivs på jobbet och har en fungerande situation kring sitt arbete. Detta inkluderar till exempel rimlig pendling till arbetet och att personen trivs på sin boendeort. Dessa orosmoment blir oftast större om man anställer en internationell student då många yngre studenter uppfattar Jönköping som en liten stad med relativt få möjligheter till aktiviteter utanför arbetet.

Hur jobbas det med frågan nu

Flera aktörer arbetar med frågan i olika utsträckning och har redan uppmärksammat att det finns ett problem. Exempel på arbete som redan görs är:

- Högskolan jobbar aktivt med att ha företagskontakter i olika kurser, både för att knyta utbildningen närmre näringslivet och för att ge möjligheter till studenterna att skapa kontakter med företag i regionen.
- Studenter vid JTH och JIBS har möjligheter att genomföra en praktik under studietiden som ger högskolepoäng. På vissa program är detta ett obligatoriskt inslag. Detta är en bra möjlighet för studenter att skapa kontakter men många, framför allt internationella studenter, har svårt att hitta en praktikplats i Jönköpingsområdet.
- Högskolan gör alumni-undersökningar för att följa upp vad studenter arbetar med, och vart de arbetar, fem år efter examen. Detta ger viktig statistik för framtiden.
- Kommunen jobbar systematiskt med att koppla samman företag och högskolan när de har chansen.
- Kommunen är ansvarig för SFI där internationella studenter kan ta möjligheten att lära sig svenska.
- Regionen har drivit projekt tidigare som rör ämnet men har inget pågående just nu.
- Högskolan tillsammans med studerandeföreningarna skapar möjligheter för studenter att komma i kontakt med företag, till exempel Entrepreneurship Challenge och karriärmässor.
- Science Park anordnar mingel-event där både företag och studenter kan delta. De hjälper också studenter, både svenska och internationella, som vill starta eget företag under studietiden.

Alla dessa exempel visar att det finns en vilja att jobba med frågan men också att det inte sker ett systematiskt och samordnat arbete mellan de olika aktörerna. Mer samordning hade varit önskvärt för att jobba framåt i frågan.

Avslutning

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns ett stort intresse hos internationella studenter att arbeta i Sverige efter examen om möjligheten ges. Även om intresset är stort är det dock relativt få internationella studenter som får ett jobb i Sverige efter examen vilket kan förklaras av ett antal olika orsaker. För studenterna finns tre huvudsakliga utmaningar:

- Deras svenskunskaper motsvarar inte arbetsgivares förväntningar.
- Många internationella studenter saknar kontakter på den svenska arbetsmarknaden.
- Den krångliga processen kring att få uppehållstillstånd i Sverige.

Företag som saknar kompetens och skulle vara villiga att anställa en internationell student möter också vissa utmaningar:

- Språkbarriären.
- Osäkerhet kring att anställa en internationell student.

Frågor som "Kommer anställningen bli långvarig?" och "Kommer personen att trivas på arbetsplatsen?" är viktiga för företag och samtidigt det som många gånger kan göra att man väljer bort en internationell talang till förmån för en svensk person.

Även om utmaningarna är stora så har frågan lyfts på såväl nationell som lokal nivå. Undersökningar har gjorts och olika projekt har startats upp. Men detta är bara början på ett mer omfattande arbete som skulle krävas för att göra det möjligt för fler internationella studenter att få ett jobb i Sverige efter examen.

Slutsatser, vägar framåt

För att fortsätta arbetet med frågan föreslår vi ett antal åtgärder.

- Samordning. Många aktörer är inblandade och påverkas av frågan. För att driva arbetet framåt krävs att ansvaret fördelas och att gemensamma mål sätts.
- Vikten av att lära sig svenska måste poängteras för internationella studenter i ett tidigt skede. Det går utmärkt att studera och leva i Sverige utan att kunna språket men vill du arbeta här är Svenskunskaper en grundläggande förutsättning. Att poängtera detta tidigt ger studenterna möjligheten att lära sig svenska under utbildningstiden och sen vara redo för steget ut på arbetsmarknaden när examensdagen kommer.
- Göra det enklare för studenter som vill lära sig svenska under studietiden. Till exempel fler olika nivåer på kurser, både de som vänder sig till studenter som endast vill lära sig lite svenska för nöjes skull och de som vill lära sig språket i större utsträckning och kunna tala flytande svenska när de tar examen. Ett annat sätt skulle kunna vara att skapa en SFI kurs som är specialiserad för akademiker och som ges på eller nära högskolans lokaler.
- Mer behöver göras för att hjälpa internationella studenter att skapa ett kontaktnät på den svenska arbetsmarknaden. Här är samverkan mellan företag och högskolan otroligt viktigt.
- Insatser för att utbilda internationella studenter i hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. Det som är självklart för svenskar kan ofta kännas främmande för någon som är ny i Sverige. I Sverige använder vi kontakter och referenser i stor utsträckning inom rekrytering. Detta är en stor skillnad jämfört med många andra länder och därför svårt för internationella studenter att hantera. Vidare lägger vi stor vikt vid personlighet och relativt mindre vikt vid formell kompetens i Sverige jämfört med andra länder, något som kan kännas ovant för internationella studenter. Slutligen är företagsstrukturen på många företag i Sverige relativt

Handelskammaren
Jönköpings län

platt jämfört med andra länder. Detta kräver framåtanda och eget ansvar av den anställda som kan kännas ovan för internationella talanger.

- Uppmuntra företag att våga lite mer när det gäller anställning av internationella talanger.

https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/utlandska-masterstudenter-och-doktorander-lamnar-sverige_1178643.html

https://www.svr-migration.de/wp-content/uploads/2014/11/Study_Mobile_Talent_Engl.pdf

<https://www.uka.se/download/18.4a1ccf1216d62013bb3728e/1571050624586/rapport-2019-10-17-etablering-pa-arbetsmarknaden-efter-studier-i-ho%CC%88gskolan.pdf>

<https://docplayer.se/30790948-Hur-behaller-vi-inflyttande-studenter-i-regionen.html>

[https://www.jonkoping.se/download/18.12ea8e7716736a14f7a448d/1543823172422/Syssels%C3%A4ttnings-%20och%20pendlingsutveckling%202010-2016%20\(Okt%202018\).pdf](https://www.jonkoping.se/download/18.12ea8e7716736a14f7a448d/1543823172422/Syssels%C3%A4ttnings-%20och%20pendlingsutveckling%202010-2016%20(Okt%202018).pdf)

<https://www.teknikforetagen.se/nyhetscenter/rapporter/2022/forstudie--nationell-samordningsmodell-for-attraktion-och-mottagande-av-internationell-kompetens/>

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/02/dir.-20208/>

<https://linkopingsciencepark.se/switch-to-sweden/>